

22-гІа ІЮНЬ – ІЭСАН А, ЛАЗАМАН А ДЕ

ТІаьхьадисина совгІат

(Висаитов Мовлид кхелхина 30 шо кхачарна лерина)

→ 2

КУЛЬТУРА

Дахар эшаршца доьзнарг

→ 3

ХЪАН КЪОНАЛЛА, НОХЧИЙЧОЬ

Къоначу журналистан кхиамаш

→ 4

ВАРАЕВ ІАДІАН КХАЛХАРЦА ДОЬЗНА

Массарна везаш а волуш бакъдуйьнена ваха иза

Россин спортан латарехула йолчу Федерацин вице-президент Вараев Іадлан кхалхарца доьзна кадам бина Нохчийн Республикин Куьйгалхочо Кадыров Рамзана.

«Чишкарә гІаьгІане хаам кхаьчна. Кадыровн орденан кавалер а, гІараваьлла волу спортан а, юкъараллин а гІуллакххо Вараев Іадлан кхелхина хиларна тоьшалла деана. Массарна везаш а, лоруш а давахана иза бакъдуйьнена. Нохчийн Республикин хьалхарчу Президент, Россин Турпалхочо Кадыров Ахьмад-Хьажас лоруш а, шеца доттагІалла лелош а вара Іадлан. Ас кадам бо Іадланан доьзале, гергарчаьрга, бохаман дакъа

мел кхаьчначуьнга. Дала гечдойла цунна!», – яздина Кадыров Рамзана.

Дагадоуьйту, Россин спортан латарехула йолчу Федерацин вице-президент а, паргІатчу кепара охьа-тохархлатарехула йолчу Россин вовшахтоьхначу командин лакхара тренер а волу Вараев Іадлан вайнера (Органан чІожехь) 3-чу майхь. Цуьнца хиллачу накъосташа дийцарехь, гуонахарчу Іаламан суьрташ дохучу хенахь бердах вахана иза. Вараев Іадланан дакъа Чишкахь карийна хиларх лаьцна 19-чу июнехь хаам бира гІараваьллачу спортсмена Сайтиев Бувайсара. Цо билгалдакхларехь, І.Вараев вайначу дийнахь

дуйна иза лехаран белхаш совцийна бацара.

«Хенан хІоттам дика ца-хиларх а, и меттигаш ток-хамаш буйлабала кхераме хиларх а ца кьехкаш, иза локхуш дуккха а нах бара. Царах а, вайх а дукхахберш сатуьйсуш бара иза дийна карориг хиларе, амма яздинарг бен хила йиш яц», – элира Сайтиев Бувайсара.

Вараев Іадлан СССР-н хьакъволу спортан мастер а, Россин хьакъволу тренер а вара. Шозза паргІатчу кепара охьа-тохархлатарехула йолу СССР-н а, кхузза Европин а чемпион а хилла иза, 1988-чу шарахь Сеулехь дІаяхьначу Олимпиадехь дато медал а якькхина цо.

И.ХАСАХАНОВ

ЮБХЬКІАМ А, ДОЗАЛЛА А

Россис сий-ларам бо шен турпалхойн

Нохчийн Республикин Куьйгалхочо Кадыров Рамзана баркалла элира Санкт-Петербурган губернаторна Полтавченко Георгийна цо Нохчийн Республикин хьалхара Президент, Россин Турпалхо Кадыров Ахьмад-Хьажас халкьийн изьсехь висийтарехь, цуьнан сий-ларам барехьа динчу дикачу гІуллакхана. Санкт-Петербурган губернатора кхааридийнахь куьг яздина Санкт-Петербурган Красносельски кІоштарчу Дудергофски татолана тиллинчу гІайна «Кадыров Ахьмад-Хьажин тІай» аьлла цІе тилларан хьокьсехь болчу №495 йолчу сацамна.

«Россина гІом кхайкхийначу дуьненаюкьарчу террористашна дуьхьал даьхочу кьийсамехь шен дахар

даделла волчу гоьваьллачу россихочун Іабдулхьамидан Ахьмад-Хьажин сий-ларам беш, иза халкьийн изьсехь висийта динчу гІуллакхана Георгий Сергеевична а, кьилбаседерчу пачхьенан берриге а бахархошна а даггара баркалла боху ас. Толаман парад дІахьош, бІаьхаллин постехь волуш Іожалла тІезцна цо. Ша Іожалла тІезцарца Ахьмад-Хьажас кІелхьарадехира Россин иттаннаш, бІеннаш эзарнаш бахархойн дахарш», – яздина регионан Куьйгалхочо инстаграмехь йолчу шен агІонехь.

Кадыров Рамзана билгалдаьккхира Кадыров Ахьмад-Хьажин Санкт-Петербурган куьйгаллиа доттагІаллин юкьаметтигаш хилла хилар а, Нева йистехь йолчу гІалиа цхьаьна гІуллакхаш дан иза лерина хилла хилар а.

«Дуккха а кьамнаш долчу махкахь дехаш ду вай. Вайн мехкан нуьцкьалла оцу халкьийн цхьабарт хиларехь ю. ЧІогІа нийса ду Россис

шен турпалхойн сий-ларам беш хилар, церан кьомаллин а, динах тешаран а билгалонехь доьзна а доцуш. Санкт-Петербург ша йилличьана

езара Питер, тхан халкьана а, ерриге а Россина а уггаре а хала дьахкинчу деношкахь цига воьдура иза, Соьлжа-ГІалахь тІеобьцура Нева йиш-тошкарә еана делегаци. Санкт-Петербургаца цхьаьна гІуллакхаш дарца боьзна баккхий сатийсамаш бара цуьнан. Со тешна ву оцу гІалин Іедалца цхьаьна и сатийсамаш кьочушхилийтарехьа вай дерриге а дийриг хиларх!», – билгалдоккху Нохчийчонан Куьйгалхочо.

Шеко йоццуш, нохчийн дерриге а халкьана боккха юкькІам а, дозалла а ду Санкт-Петербургерчу цхьана гІайна Нохчийн Республикин хьалхарчу Президентан, Россин Турпалхочун Кадыров Ахьмад-Хьажин цІе тиллар.

Д.АНАДЕВ
Субурта тІехь: А-Хь. Кадыров цІарахь долу тІай

ХЪАШТАШ КХОЧУШДАР

СадоІучарна аьттонна

Нохчийн Республикин Куьйгалхочо Кадыров Рамзана дина хьехар хьесаре а эцна, шоьтан а, кІиран а деношкахь Соьлжа-ГІаларчу В.Путинан цІарахьчу проспектехула машенашкахь дасалелар доькхуш ду аьхкена хІокху муьрехь. ХІунда аьлча, мукьачу деношкахь оцу проспектехь дукха хуьлу садоІуш болу бахархой а, хьеший а. Царна юкьахь алссам бераш а хуьлу.

Соьлжа-ГІалин мэрис, бизнесан векалшца цхьаьна хІокху деношкахь гІуллакхаш до пачхьенна юкькьехь садоІуш, шайн мукьахан дІахьош болчеран хьашташ кьочушдаран дикалла лакхаяккхарехьа, хьашташ шордарехь а. ХІокху деношкахь дІаяхьначу кхеташонехь мэран хьалхарчу заместителя Бурсагов Ібрахимна дІахьедира мукьачу деношкахь гІали юкькьерчу проспектехь болх бан лууш болчу предпри-

нимательшна оьшу хьелаш хилията пачхьенан Іедал кийча хилар. Цара цаьргара локьург декька цхьаь ду: садоІучарна бегІийла, аьхна хьелаш хилийтар.

«Мукьачу деношкахь автотранспорт лелаш болчу В.Путинан цІарахьчу проспектехь адамаш тІетІла алсам вовшахкхета дуйладелла. Дукхах болту турист лерина шобтан а, кІиран а деношкахь боІу Соьлжа-ГІала, халкьан ловзаршкахь дакьалацархьама, музыканташка ладогІархьама, кьоман кхачанийн чам баккхархьама. Вайн шахьарахь якькхинчу хенахь церан изьсехь мерза дагалецамаш бисийта лааран Іалашонца пачхьенан мэрис предпринимательшка доьху шайн сурсатийн барам алсамбакхар, хьешашца кІеда-мерза, оьзда, гІиллакхе хилар», – бохура И.Бурсагов.

Цо дийцарехь, и декхарш кхиамца кьочушдан лууш Соьлжа-ГІалин мэрис рестораторшна таро ло проспектехь тайп-тайпана куьцаш, кепаш йолу аьхкена кафеш схаьелла. Юкьараллин кхачанан предпритийн аьтто бу урамера кафеш коктейлийн а, барийн а столаш,

гІанташ хІитторца, столаш-трансформерш, кхиерш хІитторца хаза а, бІаьрла а, хьешийн ойла а, тидам а тІеозош ян. «Хьешашна а, гІеолохашна а езалур йолчу ерриге а кепех шуьйрра пайдаьца беза», – билгалдаккхира цо.

Иштта, В.Путинан цІарахьчу проспектехь шайн сурсаташ докха таро ю кондитерийн а, бенигдаторхойн а. ГІалин Іедало оцу проспекте кхойкху тайп-тайпана пхьоланаш деш болу говзанчаш а. Церан а аьтту хир бу кхузакх шайш йина хІуманаш гайта а, хазьелла-чунна йокха а, ткьа иштта мастер-классаш дІаяхь а. Вуьшта аьлча, шайн говзалла гайта. Цигахь дакьалацарна предпринимательшкара оьшург декька цхьаь ду-кх: мьрехь довзийта деза шайш оцу проспектехь муьлхалун хьашташ кьочушдийр ду. Иза хала а дац-кха.

И дерриге а садоІучарна аьттонна деш ду.

Д.ХАСАНОВ

«Іблisan пачхьалкхан» гІеранаша герзаш тоьхна маьрша 6 стаг вийна, царах 2 бер ду. Цу тайпа кьиза зуламаш цара кест-кеста до.

Шемара схьабоІуш болу 11 стагах лавтта доьзал (цу юкьахь бераш а ду) Хонкаран дозанхоша шайн дозанехь тоьпаш тоьхна бийна.

Гуманитарни гІо схьаьоццш болчу маьршачу шемахошна, машен а эккхийтина, доккха зулам дан дагахь волу террорист сацощ кхелхина Россин бІаьхо А.Тимошенков.

Россин Президентан В.Путинан дехарца Дамаскехь Россин оборонин министр С.Шойгу цхьаьнакхийтира Шемин Президентца Б.Асадца. Цара дийцаре дира «Іблisan пачхьалкхана» дуьхьал цхьаьна кьийсам дабахьаран хьокьсехь долу гІуллакхаш.

Індонезехь чІогІа догІанаш дахар а, токхамаш хилар а бахьана долуш 30 стаг кхелхина, иттаннаш бахархой тІепаза байна.

ХІора баттахь, юкькьерчу хьесапехь, 450 мигрант кхелха Дуьненаюкьарчу хІорда чохь. Цу хьокьсехь хаам бина ООН-н Генеральни Секретара Пан Ги Муна.

Японерчу Окинавехь йоккха митинг хилира США-н эскаргІуллакххочо цхьа японка йийначул тІаьхьа. Урамашка бевлачара локьхура шайн махкара Іамаркан тІеман базаш дІаяхар.

Ливин Парламентан спикера дІакхайкхийна махкахь берриге а божарий эскаре кхайкхар дІадолийна хилар.

БІаьрлачу жамІашца чекхьаьлла Петербургехь Дуьненаюкьара ХХ-гІа (юбилейни) экономикаин форум. Цигахь дакьалоццш хиллачара 1 триллион сов сом юкьара барам болу 332 барт бина.

Карелерчу цхьана садапаран лагерехь боккха бохам хилла. Сямозеро Іам карзахьалча хинкеманаш хайрцина. Цу тІехь долу бераш хи буха дахана. 14 бер кхелхина, 37 бер кІелхьардаккха аьтто баьлла.

Россин банкашна тІебоІучу пайданан барам хІокху шеран пхеа баттахь 234 миллиард соьмана алсамбаьлла хиларан хьокьсехь хаамбо мехкан Коьртачу банкан куьйгалло.

ХІокху шарахь мехкан агропромышленни комплексна 250 миллиард сом кьасто сацам бина Россин правительствехь.

ХААМ

ДІайолаелла республикин Куьйгалхо харжаран кампани

2016-чу шеран 14-чу июнехь «Вести республики» газетехь харжамаш дабахьаран хьокьсехь сацам зорбатохарца дІайолаелла Нохчийн Республикин Куьйгалхо харжаран кампани.

Республикин Куьйгалхо, Россин Федерацин Пачхьалкхан Думин а, Нохчийн Республикин Парламентан а депутаташ санна, кхайжасаран цхьааллин дийнахь хоржур ву – 18-чу сентябрехь.

«Нохчийн Республикин Куьйгалхо харжарехула» долчу республикин законца нийса а догІуш, республикин Куьйгалхочун дарже кандидаташ политикин партеша билгалбохуш бу (харжамаш дабахьаран хьокьсехь сацам зорбатокьхна 20 де далале). Политикин партеша халхатеттина болу кандидаташ 3-чу августехь 18 сахьт далале декхарийлахь бу Нохчийн Республикин Харжамийн комиссехь шайш дІазьбайта.

Муниципальни вовшахкхетараллийн уставашца билгалбаьхна болчу депутатийн юкьара барам ларарца нийса а догІуш, оцу кандидаташа шайна гІоьнна царах 184 депутате (я харжамашкахь муниципальни вовшахкхетараллийн куьйгалхой хайржина болчаьрга) куьг яздайта деза. Куьг язлечу 184 депутатах 22 Нохчийн Республикин ГІаланийн округийн а, муниципальни кІоштийн органиин а векал хила веза (кхузакх юьйцург ю Соьлжа-ГІала а, Устрада-ГІала а).

Т1аьхьадисина совг1ат

(Висаитов Мовлид кхелхина 30 шо кхачарна лерина)

1аламат хала ду цуьнан ц1е ца евзаш стаг Нохчийчохъ каро. Иза бакъволу турпал-хо вара, дахаро хьистина вацара. Буьрсачу т1еман арахъ шен са ца кхойинера. Мостаг1чух леташ майралла, доьналла гойтуш, мел хала киртиг т1ех1оттарх яхъ д1а ца елдера. Висаитов Мовлидан доьналлин лакхара мах хадийнера цкъа мацах США-н Президент хиллачу Трумэн Гаррис. 1амаркан пачхьалкхехъ уггаре а лакхара ларалуш долу деза совг1ат динера вайн махкахочунна, 1945-чу шеран май баттахъ. Б1аьхаллин хьуьнарш гайтарна «Сийлаллин легион» орден яра иза. Цул т1аьхьа а, хьалха а советийн эскаран векалшина елла яц и тайпа орден. Бакъду, муьлхха орден яла хьакъдолуш Висаитов Мовлида т1емаш бина, мел еза чевнаш хиларх кьарвелла юха ца волуш, мостаг1ех летта, 1941-чу шеран июнь баттахъ болабелла т1ом 1945-чу шеран май баттахъ д1абержзалц. Ц1ечу Эскаран могаршкара 1946-чу шарахъ д1аваьлла т1аьхьалонан подполковник Висаитов Мовлид.

Хьалхара г1улчаш

1914-чу шеран 13-чу майхъ Лаха Неврехъ дуьнен чу ваьлла Мовлид, бераллехъ дуййна вара Ц1ечу Эскарехъ г1уллакх дан лууш. Цунна 1аламат хазаетара б1аьхойн барзакъ, церан низамехъ хилар, церан нуьцкъалла амал. Мерзачу г1ан-набаршкахъ дукхазза гора цунна ша царна юкьахъ. Цундела юьртара школа чекхьаккхарца, си-

наллица чекхьаьлла иза.

1935-чу шарахъ Краснодарера б1аьхойн-дошлойн училище кхиамца чекхьаккхина, лейтенантан чинехъ волу Висаитов Мовлид малх-бузерчу Украине хьажийра. Шена т1едиллина муьлхха а г1уллакх юьхьк1ам боллучу а1ор чекхдоккхуш, хьанна а масална х1отто мегар волуш дика эпсар вара Мовлид. Дукха кехаташ ду цуьнан б1аьхаллин хьуьнарш хестош хиллачу командираща яздина. Цара куьзганахъ санна сьхагойту вайн махкахочо т1еман арахъ идийна б1аьхаллин некъаш. 1940-чу шарахъ лакхара лейтенантан чинехъ вара Висаитов Мовлид. Львов г1алахъ кхиамца д1адаьхьаначу т1еман 1аморашкахъ билгалваларна Советийн Союзан маршала Тимошенко Семена дика мах хадийра вайн махкахочун. Цунна хенал хьалха капитанан чин далийтира. Ялх баттана дошлойн командрийн курсашка деша а вахийтира.

Буьрсачу т1еман юьхь

1941-чу шеран 22-чу июнехъ т1ом болалуш Советийн Союзан малхбузерчу дозанехъ вара капитан Висаитов Мовлид. Инарла-майора Малеев Михаил коьртхъ хиллачу №3 йолчу дошлойн дивизина юкьайог1учу 34-чу дошлойн полкехъ хилла цу буьрсачу деношкахъ вайн махкахо. Дошлойн эскадрона коьртхъ а хилла. Хууш ма-хиллара, Луьйранна дигъ сахьт долуш амартлонца т1елетта немцойн фашисташ вайн сийлахьчу Даймакхана.

цо Кирданы ц1е йолчу метехъ бинчу т1емашкахъ. Хьерабаь-лла кхеккаш т1ом болуш, мостаг1 тола воьлча, дег1 н и с д е ш мостаг1чунна чухьаьдда иза, уллора б1аьхойн юьхьаь бохуш. Х1окхо динчух ца кхетта немцой шепбевлла т1ом ца беш ц1хана юкьана севчина. Цунах пайда а эцна Мовлидан наькосташа жигарадаь-ккхина шайн тохар. Цигахъ гайтинчу майраллаа елла ю цунна дукхьхарлера «Т1еман Ц1ечу Байракхан» орден. Оцу шеран август баттахъ, еза чевнаш хилла, т1амна юкаравала дийзира цуьнан. Масех баттахъ госпиталехъ Иллира. Делахъ а, 1941-чу шеран гурахъ юха а т1еман ара д1аваха кийча вара иза.

Лар йоцуш яйна дивизи

Сийлахь-боккха Даймехан т1ом хала а, буьрса а бара. Къаьсттина хала еара Ц1ечу Эскарна, дерриге а советийн халкьана 1941-чу шеран аькхе а, гуьйре а. Сентябрь бутт чекхболуш мостаг1 Даймехан коьртачу шахьарна, Москвана, б1е чакхарма а гена вацара. Хаддаза бечу т1емашца Ц1ен Эскар юха-

хиларе терра, хьаькамаша т1едиллинарг кчочушдан дезаш хиларна, Соьлжа-Г1ала сьхавеара. Юьхьанца 114-чу дивизин командир Х1оттийнарг полковник Мамсуров Хьаьжа-1умар вара, комиссар Гайрбеков Муслим вара. Штабан хьаькам подполковник Баев Идрис вара. Дийнахъ, буса вижар, сада1ар доуш ко1шташкахула, ярташкахула, К1отаршкахула адам т1егулдеш, кегийрхой юьхье бохуш болх беш Имадаев Мохьмад вара. 1942-г1а шо долалуш Нохч-Г1алг1айн 114-г1а дивизи вовшахтоьхна, вайн махкахой т1аме д1абаха кийча бара. Кхузахъ билгалдаккха дог1уш ц1хьа х1ума ду, меттигера 1едал декхарийлаха хилла fronte Дабольхучу б1аьхочина герзаца, говрашца, барзакьца кхачоян. Амма и декхар республикин куьй-галхоша кчочуш ца дина. Цул сов, вайнехан аьрхачу амална резавоцу Мамсуров Хьаьжа-1умар хилла дивизерчу низамна хаддаза аьрзнаш деш. Москварчу хьаькамашна хьалха Х1оттийна вайнахана т1ом бан лууш цахиларан сурт. Стенна делахъ а, вайнахеш шовкъ йоцуш хиллачу Берия Лаврентийс 114-г1а дошлойн дивизи д1асаяккхар т1едуьллуш яздина кехат кчочу 1942-чу шеран 3-чу мартехъ Соьлжа-Г1ала. Цуьнца ц1хьаьна билгалдоккхуш дара нохчий, г1алг1ай fronte кхайкхар доькхуш хилар. Иза 1аламат ч1ог1а новкъадеара вайнехан кегийрхошна а, т1еман арахъ лаьтташ болчу вайнехан Ц1ечу Эскаран эспаршна а, б1аьхочина а. Оцу питанахъ юккха г1овг1а елира. Дукха хан ялале Москвара керла хаам кчочу, 114-чу дошлойн дивизин буха т1ехъ Нохч-Г1алг1айн 255-г1а дошлойн полк кхоллар т1едуьллуш. Дукха хан ца елира дошлойн полк вовшахтукхуш. Вайнехан кегийрхошна юкьахъ к1езиг бацара шайн лаамехъ т1еман ара д1ах1итта луш болу яхъ йолу к1ентий. Юхьанца 255-чу дошлойн полкан командир майор, г1алг1а Абадиев Японц вара. Амма 1942-чу шеран май баттахъ майор Абадиев кчечанхьа хьажийра. Ткъа полкан командир хилар Висаитов Мовлидана т1едожийра. Полкан комиссар Имадаев Мохьмад вара. Инарла Чуйков Василий коьртхъ волуш 51-чу эскарна юкьахъ яра 255-г1а полк. Полкан б1аьхаллин некъехъ дуйцу Висаитов Мовлида язйинчу «От Терек до Эльбы» книги т1ехъ а, яздархочо Ошаев Халида язйинчу «Слово о полку Чечено-Ингушском» книги т1ехъ а. 1942-чу шеран аькхе мостаг1 Терка т1е кхачьна хилла. Цундела вайнехан б1аьхойн, дай баьхначу лаьтта т1ера д1абуйьлало буьрсачу т1емашкахъ даькала. Баттахъ гергга кьизачу мостаг1чух леташ Дон хилла Юкжучу аренашка кчочу Висаитов Мовлид коьртхъ волу Нохч-Г1алг1айн дошлойн полк. Дукха буьрса т1емаш бо полко Сальск г1алина уллохъ йолчу аренашкахъ. Парайолу вайнехан к1ентийн майралла. Уггаре а халачу меттигашка фашисташна дукхьал кхуйьсу дошлойн полк. Муьлххачу а декхарца Нохч-Г1алг1айчуьра б1аьхой ларош хиларх кхеттачу командованис кхин ц1хьа

1алашо х1оттайо полкана хьалха. Инзаре хала 1алашо, дийцарх х1инца ц1хьа тешар а воцуш. Гуобаьккхина лаьтташ мостаг1 волуш, т1амца шайна гечо доккхуш, Сталинградехъ д1аг1орта безаш бара вайн махкахой. Цуьнца ц1хьаьна юхадолучу Ц1ечу Эскарна фашисташ т1е ца кчочуйтуш мокхазан берд хилла д1ах1итта дезаш а бара. 1аламат хала мур бара иза дерриге а Ц1ечу Эскарна, ткъа Нохч-Г1алг1айн дошлойн полкана мухалле а. Говрашкахъ болчу кхарна т1ег1ерташ ерг фашистийн танкийн корпус яра. Амма вайнехан к1ентий луврачу мостаг1е кьар-м ца беира. 1942-чу шеран июль беттан чаккхенехъ вайн дошлойн полк Сталинградан йистошкахъ яра. Котельниково, Садовое ц1ерш йолу меттигаш мостаг1чуьнгара сьхасхира цара. Иштта нуьцкъала тохар дина, сьхасьхнера Цаца 1оман йистош а. Къаьсттина буьрса т1емаш хилира 1942-чу шеран 3-4 августехъ. Ч1лековохъ лаьтташ яра Нохч-Г1алг1айн полк, т1ег1ертану фашистех Ц1ечу Эскаран даькош лардеш. Шен коьртхъ инарла Гот Герман волу немцойн 4-г1а танкийн эскар дара говрашкахъ болчу вайн махкахочина чуг1ерташ. Турпала дукха к1ентий ийгира оцу деношкахъ. Чевнаш хилира полкан командирана Висаитов Мовлидана. Вуйжира полкан комиссар Имадаев Мохьмад. Полкан штабан хьаькам хиллачу капитана Емельяновс йинчу рапортехъ билгалдолу, Ч1леково станцехъ август беттан хьалхарчу деношкахъ бинчу т1емашкахъ вайн махкахойх 342 стаг турпалаллица воьжна хилар. Делахъ а, шашь сьхаськкхина хилла лакхе вайн махкахоша немцойн кара ца яхийтира. Нохч-Г1алг1айн дошлойн полкан т1аьхьхара денош лара мегар ду 1942-чу шеран август беттан хьалхара денош. Чевнаш хилла Висаитов Мовлид госпитале кхечира. Ткъа нохчий, г1алг1ай эскаре кхайкхар дихкина дара. Дийна бисина вайн махкахой Ц1ечу Эскаран даькошкахула д1асабийкьира.

Берлине боьдучу новкъа

Чевнаш йирзина, госпиталера араваьлла Висаитов Мовлид кьилберчу fronte кхечира. Ростов, Краснодар, Г1ирма, иштта кхин ехха д1ааягарьян мегар ду вайн махкахочо т1емаш бинчу меттигийн ц1ерш. Шен доьналлица, майраллица, нуьцкъалчу амалца г1араваьлла хилла иза. Мел хала декхарш шена т1едахкарх, б1аьрг-нег1ар тухуш ца хилла цо. Лазийнера, чевнаш дера яра аьлла, кьарвелла юха волуш ца хилла. Къаьсттина Висаитов Мовлид дуьненна возуйтуш г1араваьккхинарг 1945-чу шеран Б1аьста цо гайтна б1аьхаллин хьуьнар ду. Шолг1ачу Беларуски фронтана юкьайог1учу №6 йолчу дошлойн гвардин дивизи юкьахъ яра подполковник Висаитов Мовлид коьртхъ волу 28-г1а дошлойн полк. Т1емаш беш, малхбузехъа д1аькхуш яра иза, мостаг1 х1аллаквеш. Цара т1ом дика беш хиларна, мостаг1чух леташ хьуьнарш гойтуш хиларна тоьшалла дора полкан командиран совг1аташа. 1945-чу шеран апрель бутт т1екхочуш подполковникан Висаитов Мовлидан «Ленинан» ший орден яра, «Т1еман Ц1ечу Байракхан», «Суворови», «Ц1ечу Седана» орденаш яра. Иштта, «За боевые заслуги», «За оборону Сталинграда» мидалш а яра. Цкъа-ш1оза фронтан командованис Москва кехат яздинера майрачу б1аьхочунна «Советийн Союзан Турпалхъ» сийлахъ ц1е ялар доьхуш. Амма и ц1ерш цу муьрехъ нохчашна луш ацара. Бакъду «сийлахьчу» ц1ерийн, мидалийн дукхьа т1ом беш вацара

вайн махкахо. Иза Даймехкан сий хьаьшначу йовсарийн доь д1аа араваьлла вара. Ц1ахъ хилларг ца хууш вацара. Т1еман арахъ лаьттачу кхечу нохчашна санна Висаитов Мовлидана хаьара вайнах 1944-чу шеран 23-чу февралехъ махкахъ б1аьхнийла. Царна юкьахъ Мовлидан гергарнаш бара. Делахъ а, цуьнгахъ яхъ, доьналла, собар, хьекьал тоьира арахьарчу мостаг1чуьнца дерг д1адерззалц, церга балда лаьцна, гена синклоргенехъ шен дегабаам хьулбан. Халдаза дог 1ийжон и лазаме чов ц1хана м1аьргонна а, т1еман наькосташна тоса ца йолуйтуш, шарахъ сов кийрахъ кьийлира б1аьхочо. Мостаг1 х1аллаквеш Берлине д1акхачар коьрта 1алашо хетара Мовлидана х1обьтинчу хьелашкахъ. 1945-чу шеран апрель беттан 27-чу дийнахъ Германерчу Шведт г1ала кхечира иза коьртхъ волу дошлойн полк. Т1еман т1аьхьхара денош дуй хуучу немцона ч1ог1а дукхьалонаш йора. Толаман х1оно дог-ойла ир-кара Х1оттийна советийн салтий а боккхачу айамца леташ бара. Кхидерг ца дийчица, 1945-чу шеран март – апрель, беттанашкахъ дошлойн полко буьрса т1емаш беш 200 чакхарма гергга некъ бинера. Мостаг1чун ши полк, х1аллакхийнера, 50 сов юрт, г1ала фашистех д1ац1анийнера, 3000 сов стаг коьнлагершкара муькьаьккхийнера. Д1акхасьначохъ иштта беркате лар юьртуш 1945-чу шеран 2-чу майхъ Германерчу Эльба хи т1е кхечира полк. Немцойн Виттеберг г1алахъ дукхьхара ц1хьасьнакхийтира, фашизмахъ Европа д1ац1аньеш т1емаш беш долу союзини эскарш. Ц1ечу Эскаран векалех Висаитов Мовлид коьртхъ волу 28-г1а дошлойн полк яра иза. Ткъа 1амаркахойн эскарна коьртхъ инарла Боулинг вара. Инарла Боулинг цу муьрехъ США-н президент хиллачу Трумэн Гаррис куьг яздина совг1ат вайн махкахочунна сьхаделларг вара. Иза «Легион чести» ц1е йолу Сийлаллин орден яра. Цул т1аьхьа масех де даьлча т1ом д1абирзира. 1945-чу шеран июнь беттан хьалхарчу деношкахъ Советийн Союзан маршала Рокоссовский Константина кхин ц1хьа а кехат яздо кремле, Висаитов Мовлидана «Советийн Союзан Турпалхъ» сийлахъ ц1е тиллар доьхуш. Амма Берия Лаврентийс Ленинан орден яларца д1адерзадо и дехар а.

Вайн махкахо дийна волуш цунна ган довг1на ца хиллера и сийлахъ ц1е шена ялар. Вайнах ц1абирзинчул т1аьхьа тайп-тайпанчу бахамийн куьйгаллехъ белхаш бира цо. Оьзда доьзал кхийира. Х1инца а церан т1аьхьенаш вайн махкахъ 1аш-ехаш ю. 1946-чу шарахъ дуййна т1аьхьалонан подполковник хилла Висаитов Мовлид кхелхира 1986-чу шеран 23-чу майхъ. Лаха-Неврерчу кешнашкахъ даьвоьллина иза. Ткъа 1990-чу шеран 5-чу майхъ СССР-н Президента Горбачев Михаил куьг яздина Указ араделира, Советийн Союзан Турпалхочун сийлахъ ц1е вайн махкахочунна луш. Т1аьхьа дисинехъ а, махкахойн самукьаделира турпалхочунна хьакъдоллу совг1ат сьхакхачьа. Висаитов Мовлидана санна и сийлахъ ц1е йог1уш дукха нах бацара оцу буьрсачу т1еман араа ц1абирзира. 2016-чу шеран май баттахъ 30 шо кхечи Висаитов Мовлид вайца воцу. Амма цуьнан турпала ц1е йиц1еш ял халкъо, махко. Циньеллачу Соьлжа-Г1алахъ х1оллам Х1оттийна Мовлидана. Иштта Теркан К1оштарчу школашна, урамашна б1аьхочун ц1е тилинна. Ткъа уггаре а коьртаниг, халкхан изсехъ заманан йохалла вилдуьр воцуш массо а ханна ваха висина нохчийн кьоман яхъ йолу к1ант – турпалхо Висаитов Мовлид.

А. ГАЗИЕВА

«ГОРГА СТОЛ»

Наркомани а, цунна профилактика яр а

Иштта яра Х1окху деношкахъ Нохчийн Республикин Юкьараллин палатин конференц-зала чохъ д1аьхьначу «горгачу стоьлан» ц1е. Иза вовшахтоьхнера «Оптимизм» регионални юкьараллин организацис а, Нохчийн Республикин Юкьараллин палато а. «Горга стол» д1аьхаран 1алашо яра наркоманина профилактика яран декъехъ зеделларг довзийтар.

Юкьараллехъ лазаме йолчу темина леринчу ц1хьасьнакхетарехъ даькьалоцуш бара пачхьалкхан 1елалан органийн, Нохчийн Республикин Юкьараллин палатин, бусалбийн динан урхаллин, юкьараллин а, динан а организацийн, Дагестан Республикин, Г1алг1айчоьнан, Ставрополан крайн, Волгоградан, Кьилбаседа Х1ирийчоьнан (Алания) векалш.

«Горгачу стоьлан» даькалацархоша билгалдаьккхира наркомани Нохчийчоьнан, Дагестанан, Г1алг1айчоьнан проблема хилла а ца 1аш, ерриге а Россин проблема хилар а, и баьхана долуш Россехъ дуккха а тайп-тайпана цамгарш йолуш дуккха а бераш хилар а, цо адамаш х1аллакдеш хилар а.

Шен кьамелехъ Дагестанера веанчу «Россин хиндерг» г1оьналлин фондан директора дийцара шайн республикхехъ йолчу «Каспи» реабилитацин туьшахъ лаьцна (наркоманийн а, вахош долу маларш муьйлучийн а могашалла тоьран туш ю иза).

– Хууш ма-хиллара, наркомани ерриге а Россин проблема ю. Наркомани бокъа ун ду. Халаеташ делахъ а, къаьсттина кегийрхошна юкьахъ ч1ог1а сиха дьаржа иза. Цундела, цунна профилактика ярна лерина ц1хьасьнакхетарш ч1ог1а мехала ду. Наркоманис дуккха а адамийн дахарш х1аллакдина, деш а ду. Коьрта проблема и наркотикаш лаха баьха хала цахилар ю. Карарчу хенахъ интернетехула а эцало уьш. Ц1хьа стаг а оцу «лазарх» товар доккха совг1ат ду. Цундела Дагестанехъ йолу «Каспи» реабилитацин туш шен болчу ницкъаца кьаьхьог1уш ю, – дерзийра цо шен кьамел.

Цул т1аьхьа вай лакхажъ хьахийна реабилитацин туш йовзуьйтуш масех ролик гайтира. Пуьнга хьаьжча гуш дара наркоманис адамийн могашалла талхош хилар а, цо муьлхха а стаг йийсаре долуш хилар а. «Каспи» реабилитацин туьшан белхашо дийцарехъ, цара догтаха кьаьхьог1у адамийн могашалла тоьрехъ. Т1аьхьарчу шарахъ 24 наркоман а, корта бахон маларш муьйлучу нехан могашалла тойина цара.

Дагадовлар дерзош «Оптимум» регионални юкьараллин организацис Дагестанера бакъкинчу хешашна наркоманина профилактика ярехъ кьаьхьегарна а, шайца з1е латторна а Сийлаллин грамоташца совг1аташ дира.

З.САГАЕВА

Сурьта т1ехъ: «Горгачу стоьлан» даькьалацархой

ЭКОНОМИКА

Налогаш тохарна электронни ц1хьа бух кхоьल्लीна

Нохчийн Республикин Куьйгалхочун т1едахкарш кчочушдаран гурашкахъ Х1окху деношкахъ республикин Финансийн министерствехъ юкьаьхана жам1аш дира бахамийн хьесапдаран хаамаш электронни кепана юкьабалоран болх чекхбаккхаран хьокьехъ. Бахамаллин налогахъ ларарна оьшуш болчу берриге а хаамаш хир бу хаамийн базехъ.

Финансийн министрнан хьалхарчу заместителя Адаев Абубакара куьйгалла а деш д1аьхьот хиллачу кхеташонехъ даькьалоцуш бара муниципальни к1оштийн администрацийн, г1алийн округийн мэрийн векалш, ткъа иштта г1аланийн а, яртийн а администрацийн говзанчаш. Бахамийн хьесапдаран хаамийн базийн администраторш финансийн органаш хилар хьесапе а эцна, ладуьйг1ира бинчу белхан хьокьехъ г1аланийн финансийн урхаллийн куьйгалхоша йинчу докладашка.

Нохчийн Республикин Правительствон Председателан А.Едельгериевн протоколан т1едахкарш кчочушдарехъ (2012-чу шеран 14-чу ноябрехьлера кхеташо) ц1хайолчу к1ошташкахъ дика кхиамаш хилар гуш ду. Делахъ а, ерриге а к1ошташкахъ буьззинчу барамехъ бази чу ца баьхна 2017-чу шарна бахамаллин налогахъ ларарна оьшуш болу хаамаш. Технически а, кхечу а баьханашна венделла иза.

Билгалдаккха деза муниципальни вовшахкхетараллашкахъ бахамийн хьесапдаран электронни база Нохчийн Республикин Куьйгалхочун Кадиров Рамзанан т1едиллар кчочуш а деш (2013-чу шеран 21-чу январехьлера кхеташо), налогахъ тохаран объектийн хаамийн юкьара ц1хьа база кхолларан 1алашонца вовшахтоьхна хилар. Цо д1алуш йолчу налогийн нийса хьесапдан таро елла ца 1аш, бахамийн хьесапдаран болх дика д1ах1оттийначохъ аьгто бо налогови органийн хаамийн бази юкьтара еьлла налог тоха еза объекташ гучуьча а.

– Меттигера бюджеташ налогошца т1еюзарал мехала а, коьрта а декхар дац. Иза оьшу меттигашкахъ шашь урхалла даран органашка буьззинчу барамехъ болх байтарна, шайн декхарш кчочушдайтарна, – элира финансийн министрнан хьалхарчу заместителя Адаев Абубакара. Цо муниципальни вовшахкхетараллийн куьйгалхошна а, г1аланийн округийн мэрашна а т1едиллара г1аланашкахъ а, ярташкахъ а бахамийн хьесапдаран хаамаш электронни кепе берзоран белхаш, хаамийн базехъ берриге а хаамаш хилийтарна кхачо а еш, 2016-чу шеран 1-ра июль кхачале чекхбахар.

Цу хьокьехъ хаам бо Нохчийн Республикин Финансийн министерствон пресс-службо

С.ХУСЕЙНОВ

хонца вахара кьона Мовлид т1еман комиссариате, б1аьхойн училище ша деша хьажор доьхуш. Бакъду, цига 18 шо кхасьнарш бен хьовшош-м бацара. Цу баьхьанца комиссаран аьгто ца хилира к1ентан декхар кчочушдан. Амма жима стаг юхавалла дагахъ вацара. Дукха хан ялале цо кхин ц1хьа а кехаташ кечидира ша 1913-чу шарахъ дуьнен чу ваьлла хилар т1ецаг1деш. Жимачу стеган шовкъечу лаамах кхеташ волу комиссар а т1етайра Висаитов Мовлидан зуламе доцчу бозбуанчаллина. Оьшу кехаташ кечидина Краснодарерчу б1аьхойн-дошлойн училищеш деша хьажийра цо вайн махкахо, 1932-чу шарахъ. Цигахъ кхаа шарахъ дийшира б1аьхаллин г1уллакхаш 1амош. Дешарх ч1ог1а самукьадолура цуьнан. Дагца кьобалбина, безаш хьаржинчу новкъахъ ша хиларна воккхавара иза. Мовлидана мехала хетара Даймехкан маршона г1ароле х1отта ша кечлуш. Бераллехъ дуййна 1амийна вара иза «можк», «кьам» ц1е йолу сийлахъ синб1аьвнаш лара. Муьлхха а нохчи санна, Даймакхана тешаме хила 1амийна а вара. Ненан шурица кьоман г1иллакх-оьздангалла цийхъ йобьла вара Висаитов Мовлид. Дийца давкхинчуьра аьлча, нохчаллехъ кьилба дина шен халачу дахарехула доь-

Ткъа цул т1аьхьа нийсса ши сахьт далале, 22-чу июнехъ, Луьйранна 6 сахьт долуш эскадронца ц1хьаьна, вайн махкахо мостаг1чунна дукхьал леташ т1еман арахъ вара. Цкъа а, ц1хьанна а гина йоцу майралла, доьналла гойтуш летира дошлой цу дийнахъ мостаг1ех. Рава-Русская олучу меттхеш нисделира церан хьалхара луьра тасадаларш. Мостаг1чун ницкъ алссам бара, немцой т1амна кечам бина бара. Делахъ а, кьарбелла юха ца бовлуш, яхъ д1а ца луш майра леташ бара Ц1ечу Эскаран дог майра к1ентий. Х1етте а церан юха бовла дийзира, ц1хьана ханна дуккха а г1аланаш мостаг1чун караяхийта дийзира. Амма бевдда к1елхьарабовла гечонаш лоьхуш, амартлонца чуг1ертану мостаг1чунна шайн букъ ца гайтира Висаитов Мовлида куьйгалла дечу эскадронан т1емалоша. Мокхазчу бердах тарвеллану командира йохье бохуш чу уьдара мостаг1чунна салти. Баттара даьккхинчу туьраца даима хьалха хуьлура царна, мел буьрса кхекхачу т1амехъ а Кавказан леча – Висаитов Мовлид. Киев, цунна гуонаха йолу кетий г1аланахъ, аттачу балхахъ, мостаг1чунна кара ца йохуйтуш, йолчу таронца Даймехкан сий лардеш, дера летара вайн махкахо. Къаьсттина майралла гайтира эскадронан командир волчу

долуш дара, мостаг1 кьиза, ницкъ алсамболуш хиларна. Къаьсттина ледара дара Ц1ечу Эскарехъ адамийн ницкъашца дош хьал. Масех шарахъ т1ом беш сьхайог1учу Германия онда б1о вовшахтоьхнера. Ткъа вайн т1еман баяьчанаш, Гитлера СССР-на т1елетар вац аьлла йинчу ц1аг1онахъ тешна, мелла а парг1ат йийна хиллера. Оцу зуламецу г1аламалашин т1аьхье ю Ц1ечу Эскарна т1еман юкьаьхье лайнарг. Бакъду, Москва мостаг1чун кара йохуйьтийла дацара. Иза тидаме а эцна пачхьалкхан оборонин комитето къаьмнийн дивизеш кхолларан хьокьехъ сацам т1ежайира. Советийн Союзана юкьайог1у массо а республика декхарийлаха яра, х1ора кьоман ц1архъ ц1хьаца полк fronte д1аьхажо. Масала, Галмакхойн, Х1ирийн республикаш ц1хьаца полк вовшахтоьхча йовлуш хиллахъ, Пейбартийн-Балхархойн, Кхарачойн-Чергазийн, Нохч-Г1алг1айн республикаш, шаша полк вовшахтоха декхарийлаха яра. 1941-чу шеран ноябрь баттахъ д1адолийра Нохч-Г1алг1айн Республикхехъ fronte д1аьховсо б1аьхойн полкаш вовшахтохар. Лерина цу г1улаькхана Соьлжа-Г1ала сьхасьхажина вара ца йохуйтуш, йолчу таронца Даймехкан сий лардеш, дера летара вайн махкахо. Къаьсттина майралла гайтира эскадронан командир волчу

Говза хъехархо

Ламаст хилла дIахIоьттина хIора шеран апрель беттан 25-чу дийнахь вайн махкахь нохчийн меттан де даздар. Нохчийн Республикин Куьйгалхоцо Кадиров Рамзана мотт кхиорна боккха тидам тIебахийтина хиларан билгало ю и де билгалдакхар. Цу дийнахь дIахьо ненан маттана лерина цIхьаьнакхетарш, кыйсадаларш, литературин суьйренаш, совгIаташ до нохчийн мотт кхиош а, тIекхуьучу тIахьенна иза марзбеш а кIахьоьгучу вайн хъехархошна, яздархошна, Илманчашна. Царна юкIахь билгалбаха а, шайх лаьцна дош ала а богIу нохчийн мотт баржорна а, кхиорна а юкIа доккха дакIа диллина болу нохчийн меттан хъехархой. Царах цIхьаь ю Собыжан Клоштан Эна-Хишкарчу №2 йолчу юкIарадешаран шко-

лин нохчийн меттан а, литературин а хъехархо Гуциева Дашу Адиевна. Иза йина 1951-чу шеран август беттан 3-чу дийнахь Казахстанан Кзыл-Ордынски областан Карамакчински Клоштан Джу-салы юьртахь. 1958-чу шарахь кечамбаран классе деша йобду Дашу. 1969-чу шарахь школа дика дешарца чекх а йоккху цо. ОцIу шарахь юьхьансарчу классашна нохчийн мотт хъеха йобду иза. Нохч-ПалгIайн пачхьалкхан хъехархойн институте деша йобду Дашу 1970-чу шарахь. ТIкIа 1983-чу шарахь Нохч-ПалгIайн пачхьалкхан университете деша дIа а хIутту, 1989-чу шарахь иза кхиамца чекх а йоккху цо. Жимачохь дуййна а нохчийн мотт безаш, цуьнга шовкIе йолуш яра Дашу. Цундела ларамаза дацара ша

дешна яьлча нохчийн меттан хъехархо хила лууш хилар. Дукха хан ю Дашус шкоলেখь хъехархочун болх бен. Цо куьйгалла а деш, дешна яьлла дешархойн 4 класс. Уьш таханлерчу дийнахь тайп-тайпанчу меттигашкахь доьшуш а, белхаш беш а бу.

Цара дикачу дешнашца а, дозаллийца а дагаловчу Дашус хьобхуш шкоলেখь шайш даьнна шераш. Дешархошна кIахь хуьлара цуьнан урок тIекхачьча. Цуьнан хIора а урок пайде долуч, хъехарех юьзна хуьлара. – Ас бечу балха тIехь уг-

гаре а коьртаниг берашна нохчийн мотт марзбар, церан цуьнга безам кхоллар хета суна, хIунда аьлча, ненан мотт – иза вайн кьоман ба-хам а, хазна а ю, – боху Дашу Адиевнас. Цунна делла дуккха а совгIаташ ду. 2007-чу шарахь

Россин Федерацин деша-ран а, Илманан а министра А.Фурсенкос цунна Сийлал-лин грамота елла. Нохчийн мотт хъехарал сов, цо берашца кхетош-кхиоран болх дIахьо. Цуьнан белхан накIосташа дикачу дешнашца хъахайо цуьнан белхан говзалла а, иза ша а. Дуккха а бу цуьнан хъеха-мех, дикалIех шайна беркат даьлла дешархой. Тахана а кIад ца луш, нохчийн мотт кхиорна, хъехарна, ларбарна гIароле хIоьттина, жигара болх беш схьайогIу Дашу. Шайн кьомаш, маттах дог а лозуш, царах дозалла а деш, иштта яхь йолчу говзачу хъе-хархошна цинбеш а, марзбеш а, ларбеш а бу вайн нохчийн мотт. Дала дебабойла иштта хъехархой, Дала аьгто а бойла церан!

Г.МУРТАЗОВ

ДЕШАР

Нохчийн меттан учебникаш федеральни переченна юкIаьяхийтина

Дукха хан йоцIуш юкIарадешаран учрежденин куьйгалхошца хил-лачу кхеташонехь Нохчийн Республикин дешаран а, Илманан а министра Байханов ИсмаиIла йовзийтира, исторехь дуьхьяара Россин Федерацин дешаран а, Илманан а министерство федеральни переченна юкIаьяхийтина, кьобалийна йолу нохчийн меттан учебникаш. Министра дийцарехь, Илманан-методикин кхеташонан сацамца, Россин Федерацин дешаран а, Илманан а министерствон федеральни переченна юкIаьяхна 1–4-чуй классийн нохчийн меттан учебникаш. Карачур хенахь 5–11-гIа классе кIахчалц йолчу учебникин чулацамна тIехь болх беш бу говзанчаш. ФГОС-н дехамашца богIуш хила беза учеб-никин чулацам а, дикалла а.

Информатикин а, ИКТ-н а, историн а ЕГЭ дIаелла

16-чу июнехь Нохчийн Республикин школашкарчу 6 000 выпускника дIаелла информатикин а, ИКТ-н а, историн а пачхьалкхан юкIара экзамен. «Историкула 4 722 дешархо – а, информатикехула а, ИКТ-хула а 657 дешархоцо дIаелла экзамен» – хаам бо Нохчийн Республикин дешаран а, Илманан а министерствон пресс-службо. Историн экзаменан болх шина декьах лаьтта, шайна чохь 25 тIедиллар а долуш. Оцу балхана лерина 3 сахьт а, 55 минут а хан ю, иштта информ-матикин а, ИКТ-н а экзаменан болх а бу шина декьах лаьтташ, цу балхана юкIадогIу 27 тIедиллар. Историн экзаменан йоллу 3 сахьт а, 55 минут а яра и болх кIочушбан елларг. Экзамен дIаьларан бехьамашца нийса а догIуш, информатикин а, ИКТ-н экзамена хIоттийна йолу уггаре а лахарна балл 40 ю, тIкIа исторехула – 32 балла бен яц. Экзаменнийн жамIаш 29-гIа июнь кIахаче кхайкхор ду. Дагаданйта лаьа, кхул хьалха выпускникаша дIаелларг биологин а, кIечу кIаьмнийн меттанийн а экзаменаш яра. КIечу кIаьмнийн меттанийн экзамен ингалсан а, француйзийн а, немцойн а, испанхойн а меттанашкахула яра. Иза 400 дешархоцо, биологин экзамен – 3325 дешархоцо дIаелла. Йозанан экзамен дIалучеран 80 балл кIахчалц а, барта лучарна – 20 балла кIахчалц баллаш лур ю. Биологин ЕГЭ дIаелла, медицинин говзаллаш хаьржина, дешаран лакхарчу заведенешка деша баха луучу выпускникаша. 2016-чу шарахь университете я институте деша вахарна оьшуш йолу биологин балл 36 ю.

З.ЭЛЬДЕРХАНОВА

ХЬАН КЪОНАЛЛА, НОХЧИЙЧОЬ

Къоначу журналистан кхиамаш

Суна дика вевза Чал-даев Ислам. Дукха хан яц иза нохчийн журналистике веана. Бераллехь алсам сиркхонаш лехьийна ву иза. Цера Хьалха-Мартан Клоштарчу нохчийн шир-ачу Гихта юьртара ву. Хьалха-Мартана Клоштан коьртачу библиотекин куьйгаллехь йолчу Сулей-манова Зулайс вовзийтира суна Ислам. ХIетахь-м иза Гихтарчу юккьерчу шкоলেখь доьшуш вара, дегIана мелла а эгIаза во-луш. Цу муьрехь цIхьанна а бакх хетар дацара Исламах похIме журналист хир ву аьлча. Бакьду, Зулайс дийцарехь, юьхьансарчу классашкахь дуййна кIант дика доьшуш, библиотеки-ца уллера гергарло долуш, цигахь дIа мел хьочу ме-роприятехь жигара дакIаь-лош вара. ТIкIа уггаре а коьртаниг могашалла ледара елахь а, хадIаза кингаш йойшуш, кхиаран хоршахь шена тIехь даима дика беш вара. Цул тIахьа масех шо даьлча, кхиамца юккьера школа чекхъяь-ккхина Чалдаев Ислам Нохчийн Республикин пачхьалкхан университе-тан филологин факультете

деша вахара, дагахь доцчу кепара юьхькIоме зерех чекхьаьлла. ЙоьалгIачу курсе вайлча, дешар за-очни кепе дерзийна, жима стаг «Грозный» телекана-ле балха вахара. Хинца-м деша цIха шо бен ца дис-ина цуьнан. Юьхьанца тайп-тайпана сюжеташ еш кега-мерса кхоллараллин белхаш беш вара иза теле-виденехь. «Грозный» теле-каналан коьрта редактор йолчу Хакимова Лолитас а, исбаьхьаллин переда-чаш кечьечу редакцин шеф-редактор йолчу Арса-лиева СоIадата а кIочуш гIо-накIосталла а деш

йоцIачу хенахь журна-листан корматалла кара-ерзийра жимачу стагана. Бераллехь дуййна нуьц-кьала амал, синьондалла йолу кIант ша а вацара паргIатваьлла Iаш. Иза даима кхоллараллин ле-хамашкахь вара. Кхолла-раллехь а, хьаналчу кIинь-хьегамехь а шен, цIхьан-ичух тера доцу некь-тача билгалдаккха лууш. Кху тIахьярчу хенахь Исла-ма еш йолчу передачаша гойту жимачу стеган сирIа сатийсамаш кIочушхила герга кIаьчна хилар. Хал-кьяна, махкана оьшуш ю цо кечьеш йолу «Доьнал-ла» цIе йолу передача. Ха-

стам хиларо АллаI-Дала лазарца Шегара совгIат дина, кIастийна адамаш ду «Доьналлин» турпал-хой. Мел бурьса бохамаш шайна тIехИттарх амал каг ца елла церан, лазаро лаьцнера аьлла цIхьанна а шайх бала ца бина цара. Дерриге а Делера дуй ха-ьал хьекьал, доьналла ду цаьргахь. «Доьналлин» турпалхой реза бу Дала шайна деллачуна. Цара Iамаво долчун хама бан, сица цIена хила, дуьне а, дахар а деза, керлачу анайистошка кхийда а, дахарехь Итталучу хало-нашна кIар ца вала. Со казахетарца хьожу кьо-начу журналиста кечьечу «Доьналла» редачкашка. Ас дозалла до журнали-стах. Нохчийн кIам, мохк безаш, мах боцу беркат хилла лаьтта Нохчийчуьра башха адамаш а дезаш, болх беш ву иза. Бакьбо-лу турпалхой бу цо вай-на бовзуйтурш. Цаьрга ладоьгIча хаьа, дахарехь нислуш долу кега-мерса кIахчамбацарш лехьош, ваьшна ницк бан оьшуш цахилар а, Дала деллачу-на реза хила дезаш хилар.

А.АРАПХАНОВА

Ламазан хенаш					
(16–21 июнь)					
Ламазан де	Гуьйра	ДелкIа	МалхIуза	МартIажа	Пхуьйра
16	02:29	12:30	16:15	19:44	21:35
17	02:29	12:30	16:15	19:45	21:35
18	02:29	12:30	16:15	19:45	21:36
19	02:29	12:30	16:15	19:45	21:36
20	02:29	12:30	16:15	19:46	21:36
21	02:29	12:30	16:15	19:46	21:37

СПОРТ

Буру-ГIалахь – охьатохархлатаран фестиваль

ХIокху деношкахь Буру-ГIалахь дIаьхьйара тайп-тайпанчу кIаьмнийн паргIатчу кепара охьатохархлатарехула VI-гIа Ер-ритроссин фестиваль. Цигахь дакIалоцIуш бара Кьилбаседа федеральни округерчу а, кIечу регионашкарчу а спортан шко-лийн 2000–2002-чуй шерашкара кхиазхой. Вайн республикера 10 спортсмен а хилира фестивалехь, царах ялхамма толаман меттигаш а ехира. Иштта, шайн-шайн йозалин категорешкахь хьалхара меттигаш ехира А.Архивев (35 кг), М.Эльтемировс (38 кг), Т.Эльдаровс (54 кг). Уьш кхуьй а «Юность России» берийн-кхиазхойн спортан шкоলেখь доьшуш ву. ОцIу школера ву шолгIа меттиг яьккхина Н.Асламбеков а (63 кг), КхоалгIа меттиг яьккхира В.Агаевс (42 кг) – РДЮСШ, Х.Эльдаровс (63 кг) – №3 йолу ДЮСШ.

Фестивалан толамхой билгалбехира кубкашца, мидалшца, Сийлаллин грамоташца.

З.ШИШХАНОВА

Хенан хIоттам

21-гIа июнь
Республикехула хила тарло:
дийнахь... +30 градус, кIеззиг мархаш а йолуш,
жимма догIа а догIуш
буьйсанна...+21 градус, екхна а йолуш;

22-гIа июнь
Республикехула хила тарло:
дийнахь... +32 градус, кIеззиг мархаш а йолуш,
буьйсанна... +20 градус, екхна а йолуш.

Лараме газетдешархо

ДIахьош ду 2016-чу шеран шолгIачу эхашарна «Даймохк» газете избалар.

2007-чу шарахь дуййна вайн газет кIирнах кхузза арадолуш ду.

«Даймохк» газетехула шун хоййла хир ду Нох-чийн Республикехь, Россехь, дуьненахь хуьлуш долчу гIуллакхех дерг.

ЯзIо «Даймохк» газете. Шун иза дан таро ю редак-цехь а, республикин муьIххачу а зIенан отделенехь а. Эхашарна болу газетан макс:

редакце веана яз деш – 468 сом;
почтан отделене вольдуш, схьаоьцIуш – 877 сом
68 кепек;
цIа дIадохуш – 923 сом 76 кепек.

Газет диллинарг: Нохчийн Республикин кьоман политикин, араьарчу зIенийн, зорбанан, хаамийн министерство.

Газет диллинчу/арахоьцIучи адрес: 364060, Собыжа-ГIала, Дудаевн Бульвар, Радийн цIа.

Газетана регистраци йина зIенан, хаамийн технологийн, шуьйрачу коммуникацийн декьехь терго латторехула йолчу Россин Федерацин федеральни службехь. Тоьшталла ПИ №9 ФС 77 – 58270 05.06.2014 шо.

Коьрта редактор – Б.ШАМСУДИНОВ

Редакцин адрес: 364051, Нохчийн Республика, Собыжа-ГIала, Маяковскийн урам, 92, тел. 8(8712) 22–22–24

Газет зорбатIохна ГУП «ИПК «Грозненский рабочий» издательствехь. Издательствон адрес: 364021, Собыжа-ГIала, Интернациональн урам, 12/35. Тираж – 2500. Заказ №2401. Зорбанна куьз яздина графика 20.06.2016 шо 17:00 хила дезаш, зорбанна куьз яздина 16:00.

Редакция а, материалйин авторшна а хетарг цIхьатерра ца хила тарло. Рекламин материалйин чулацмах долу жоьпалла редакци- тIе а ца лоцу. Куьйгайозаашна рещензи ца йо, юха ца дерзало. М билгалонца йолу материалш зорба туху рекламин бакьо йолуш. «Россин Почта» каталогехь изданин индекс – 04165.